

Școala Națională de Studii Politice și Administrative

Școala Națională de Studii Politice și Administrative

Școala Doctorală Multidisciplinară

Domeniul de Doctorat Științe Politice

Rezumatul Tezei de Doctorat

Evaluarea Parteneriatului Strategic România - S.U.A. și implicațiile sale în perioada 2016 - 2023

Conducător științific:

Prof. univ. dr. BĂRBULESCU Iordan - Ghe.

Autor: TOMA Raluca - Veronica

București, 2024

Evaluarea Parteneriatului Strategic România - S.U.A. și implicațiile sale în perioada 2016 - 2023

Prezenta cercetare doctorală, intitulată „*Evaluarea Parteneriatului Strategic România – S.U.A. și implicațiile sale în perioada 2016-2023*” are rolul de a transpune un document de înaltă importanță în arealul de securitate națională, în realități concrete, prin interpretarea acestuia în patru planuri relaționale: economic, politic, militar, cultural. Prezența Statelor Unite ale Americii nu poate să fie ignorată la acest moment în nici unul din spațiile geopolitice, fiind un important lider internațional. Flancul estic european a fost în ultimii treizeci de ani caracterizat de implicații diverse și pe diferite arealuri ale partenerului strategic SUA. Astfel, prezentul studiu își dorește să aprofundeze aceste relații, dar cu accente pe Parteneriatul Strategic România-SUA. Ținându-se cont de faptul că anul 2024 este un an electoral pe mai multe planuri (alegeri prezidențiale în SUA și în România), paradigma relațiilor internaționale între cele două state este cu atât mai importantă.

Deși, declarațiile comune ce susțin acest parteneriat au avut ca punct de plecare securitatea militară a regiunii, se remarcă o evoluție în zona elementelor nonmilitare și acoperirea de noi capitaluri relaționale între cele două state, în plan cultural, științific, schimburi economice etc.

Astfel, prin această cercetare îmi doresc să prezint o imagine obiectivă și clară a modului cum un document strategic produce efecte în multe dintre domeniile cheie ale unui stat. Documentele strategice de securitate între state pot avea efecte în diverse domenii dincolo de domeniul securității. Documentele strategice de securitate pot influența relațiile economice dintre state. Acestea pot include prevederi legate de acorduri comerciale, politici de investiții sau cooperare economică, care pot modela interacțiunile economice și pot avea impact asupra fluxurilor comerciale, deciziilor de investiții și stabilității economice. Considerentele de securitate pot afecta, de asemenea, alocarea resurselor și prioritățile de cheltuieli, având un potențial impact asupra dezvoltării și creșterii economice. Acestea mai pot avea implicații sociale prin influențarea percepțiilor, atitudinilor și dinamicii societății. Ele pot modela opinia publică, pot genera dezbateri sau chiar pot afecta coeziunea și identitatea socială. Percepția amenințărilor de securitate și politicile rezultate pot influența comportamentele sociale, modelele de migrație și integrarea diverselor populații.

Aspectele legate de securitate pot produce o serie de schimbări culturale, intensificarea interacțiunilor, precum și protejarea patrimoniului cultural. Cooperarea în materie de securitate și înțelegerea reciprocă pot facilita schimbul cultural și dialogul.

În cele din urmă, documentele strategice de securitate au adesea implicații politice semnificative. Ele pot modela politica internă influențând prioritățile politice, discursul politic și alocarea resurselor. Preocupările de securitate pot afecta echilibrul de putere dintre diferiți actori politici, pot afecta rezultatele electorale și pot modela agenda politică.

Este important de menționat că efectele în aceste domenii pot fi interconectate și complexe și pot varia în funcție de contextul specific, de conținutul documentelor de securitate și de implementarea politicilor. În plus, impactul poate fi reciproc, evoluțiile din domeniile economic, social, cultural, educațional sau politic influențând, de asemenea, considerațiile de securitate și modelând documentele strategice de securitate între state.

Astfel, **lucrarea este structurată în 6 capitole**, primele două fiind reprezentate de o analiză teoretică, al treilea capitol este o analiză documentară, al patrulea capitol conține metodologia, capitolul cinci prezintă rezultatele cercetării calitative, iar ultimul capitol prezintă principalele concluzii și direcții ale tezei.

Primul capitol, intitulat „*Politica puterii în comunitatea internațională prin parteneriatul strategic*”, dorește să prezinte considerațiile teoretice cu privire la conceptul de parteneriat, plecând de la o analiză filosofică a cuvântului, ajungându-se la sensul dat de lucrarea existentă și anume, legătura dintre două sau mai multe state. De la etimologia cuvântului, până la vizunea diferiților autori, precum Aristotel, Sfântul Augustin, J.J. Rousseau, Niccolo Machiavelli, Thomas Hobbes sau Marx, Engels, Marshall, ideea de parteneriat capătă noi valențe și înțelesuri, într-un plan simbolic, social, economic, realist prin colaborarea dintre doi actori statali. Astfel, se identifică mai multe tipuri de parteneriat, economic, social, parteneriatul de tip religios și parteneriatul politic. Parteneriatul strategic, ca formă de colaborare în relațiile internaționale, a reprezentat o atenție deosebită și o bună fundamentare teoretică. Lucrarea a fost încadrată în teoria realismului internațional, argumentând faptul că statele sunt principalii actori în realizarea tranzacțiilor de putere pe piața internațională. Argumentul a fost teoretizat și filtrat prin prisma marilor gânditori realiști, de la Kenneth N. Waltz, Griffiths, Aron Raymond, E.H. Carr, John Herz, Henry Kissinger sau Hans Morgenthau. Mai mult, în planul relației SUA-România se poate identifica un fenomen numit bandwagoning cu efecte importante în spațiul internațional.

Al doilea capitol, denumit „*Parteneriatul Strategic România-SUA*”, a avut ca rol prezentarea documentului oficial ce leagă cele două țări sub diferite aspecte. Capitolul prezintă într-o primă etapă implicațiile istorice și evoluția în timp a relațiilor bilaterale, ulterior analizând și încercând chiar o abordare comparativă cu alte țări ale parteneriatului strategic. Din perioada anilor 1843, reprezentând perioadă incipientă, trecând prin perioada de oficializare și extindere a parteneriatului între anii 1880-1989, dar și etapa provocărilor multiple regăsită între anii 1940-1989, sau ultima etapă postmodernă din 1989 și până în prezent, toate au fost caracterizate de momente importante care au condus la existența acestui parteneriat între cele două state. Un lucru semnificativ, acest capitol subliniază un element important și anume, gradul de implicare voluntară sau din necesitate a României în acest demers diplomatic internațional. Au fost prezentate o serie de argumente în favoarea ambelor variante, din care se desprinde o concluzie clară: atât România cât și SUA au o tradiție îndelungată în colaborarea bilaterală, ambele țări dorind să își consolideze influența sau poziția geostrategică în spațiul Est european. Dar să nu ometem faptul că au existat și o serie de factori externi care au influențat evoluția parteneriatului, amintind de altfel și aspecte controversate în dialogul bilateral România-SUA. Problema vizelor pentru cetățenii români, statul de drept și elemente de corupție sau reformele judiciare, nevoia de investiții americane și dorința României de aderare la Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) au fost elemente văzute ca „diferențe” între cele două state. Totuși, aceste aspecte au fost depășite sau sunt în etapa de soluționare, ținându-se cont și de o serie de Factori externi care au influențat evoluția parteneriatului. Acești factori au fost sintetizați în prezenta lucrare prin prisma unor teorii, precum: teoria pivotului, teoria rimland-ului, teoria zonelor de tampon, evenimente precum războiul din Balcani, criza financiară, atacurile teroriste din 11 septembrie, conflictul militar ruso-ucrainian etc.

Al treilea capitol, subliniază exact perioada pe care prezenta cercetare o analizează, evoluția în intervalul 2016-2023, având trei direcții clare: *dimensiunea economică, dimensiunea militară și de securitate și dimensiunea social-cultural-educatională*. Capitolul are ca fundament o analiză cantitativă documentară, având la bază date internaționale, raportări guvernamentale și alte documente care au putut cuantifica în cifre și date parteneriatul strategic România-SUA, în perioada administrației Trump și administrației Biden. Dimensiunea economică este caracterizată de două teorii, cea privitoare la faptul că țările se angajează să realizeze comerț și schimb de bunuri, profitând de pe urma acestora și cea de-a doua privitoare la ciclul de viață al produsului.

Dimensiunea prezintă o evoluție a exporturilor din SUA către România în perioada 2014-2023, principalele produse exportate de SUA și România în perioada 2016-2023, conform clasificărilor internaționale HS4 (Harmonized Commodity Description and Coding System), evoluția exporturilor din România către SUA în perioada 2014-2023, evoluția balanței exporturilor/importurilor dintre România către SUA, evoluția complexității economice dintre cele două state, creșteri semnificative ale importurilor și exporturilor din SUA-România pe diferite produse din anul 2016 până în anul 2020, evoluția balanței exporturilor/importurilor, investiții directe în cele două țări etc. În planul dimensiunii de securitate și apărare militară au fost analizați mai mulți indicatori, precum: exportul de arme din România în perioada 2016-2020, prezența trupelor militare în cele două state, solicitări din partea Guvernului României pentru achiziția de echipamente militare din SUA, exerciții militare comune. Dimensiunea social culturală a fost reprezentată de o incursiune în perioada 2016-2023 asupra datelor statistice regăsite despre schimburile educaționale, investițiile în domeniul cultural, social, burse pentru diferite categorii educaționale.

Având aceste date și o imagine clară, atât din punct de vedere teoretic, cât și din punct de vedere al cifrelor ce caracterizează această parteneriat între cele două state, **al patrulea capitol** este orientat către aparatul metodologic, unde este prezentată problematica cercetării, scopul, obiectivele și întrebările de cercetare. Mai mult, metodele de cercetare sunt reprezentate de documentare, analiza de discurs și aplicarea interviului semidirectiv, toate acestea delimitate de indicatori de analiză. Cercetarea este una calitativă, plecând de la o serie de analize teoretice realizate și o bună documentare cantitativă. Documentarea s-a realizat plecând de la analiza unor documente oficiale ce caracterizau dimensiunile economice, sociale, politice, militare, ale celor două state, plecând de la o serie de indicatori înregistrați sub patru dimensiuni: capitalul relațional politic, economic, militar, cultural. Analiza indicatorilor s-a realizat în perioada 2016-2023. Interviul semidirectiv a fost aplicat online și fizic, unor reprezentanți ai instituțiilor administrative ce au în atribuții și gestionarea Parteneriatului Strategic SUA-România.

Capitolul cinci prezintă rezultatele cercetării prin prisma a două subcapitole. Primul subcapitol valorifică discursurile președinților de state și prezintă principalele constatări de etapă, iar al doilea subcapitol prezintă rezultatele aplicării interviurilor. Au fost analizate peste 35 de declarații ale președinților celor două state. Analiza poziționărilor publice și a discursurilor s-a realizat având în atenție diferiți indicatori, precum: tonalitatea declarațiilor în raport cu subiectele

ce derivă din parteneriat, elemente ce țin strict de parteneriatul strategic, securitate și apărare, economie și investiții, trimiteri către valori democratice și stat de drept sau elemente contextuale generale ce țin de relații bilaterale (educație, cultură etc.). Analiza a cuprins intervalul 2016-2023, având ca actori centrali cei trei reprezentanți de state: Donald Trump (USA) și Joe Biden (USA), dar și Klaus Iohannis (ROM).

Dialogul dintre actorii menționați are preponderent o tonalitate pozitivă, având o concluzie bine conturată: securitatea rămâne subiectul principal al dialogului bilateral, iar restul domeniilor sunt complementare și se pot dezvolta valorificând această platformă a securității, mai mult sau mai puțin.

În planul interviurilor, au fost aplicate peste 30 de interviuri, online, telefonic, față în față, în funcție de contextul existent. Imaginea rezultatelor interviurilor nu contrazic concluzia de mai sus, dar este mult mai amănunțită, având o percepție clară a specialiștilor despre toate domeniile ce derivă din actul dialogului bilateral România-SUA. Dificultatea demersului științific a fost reprezentată de accesul îngreunat la oameni reprezentativi și la documente de specialitate. Principalele teme abordate în interviul semidirectiv au fost reprezentate de percepția respondenților asupra parteneriatului strategic, unde răspunsul generat a fost clar orientat către asigurarea securității naționale și a intereselor geostrategice. Dialogul a fost continuat încercând să răspundem la întrebarea „de ce suntem împreună?”, făcându-se trimitere explicită la valorile democratice ca pilon central al colaborării bilaterale. România între securitate și dependență în raport cu SUA a fost o altă tematică importantă, ambele state beneficiind de anumite servicii. Obiectivele comune și viziunea pentru dezvoltare a fost un alt element central, urmat de aspecte ce țin de încredere, fiabilitate și vulnerabilități între cele două state. În continuarea firească a lucrurilor am încercat să cunoaștem dacă politica are vreo influență asupra acestui parteneriat și în ce măsură. În orice colaborare pot exista și riscuri, iar o bună partajare a acestora poate să conducă la excelente forme de colaborare. Astfel, interviul a cuprins și această tematică completată de poziționarea României între SUA și UE. În final, tematica este încheiată cu dilema schimbării formei acordului de colaborare dintre cele două state, din parteneriat în tratat, urmată de o analiză globală a relațiilor bilaterale.

Ultimul capitol are rolul de a prezenta concluziile lucrării. Prima parte înaintază o serie de informații care clarifică și așază pe temeiuri științifice imaginea Parteneriatului Strategic

România-SUA în perioada 2016-2023, iar a doua parte prezintă o serie de perspective viitoare asupra evoluției relației dintre cele două state, în contextul actual.

În esență, lucrarea subliniază că, deși parteneriatul strategic este solid și bine fundamentat pe interese reciproce, există totuși vulnerabilități și provocări. Printre acestea se numără dependența României de sprijinul militar și economic american, precum și absența unor avantaje diplomatice, cum ar fi participarea la Programul Visa Waiver. Pe de altă parte, SUA se confruntă cu potențiale instabilități politice interne și trebuie să mențină o prezență consecventă în Europa de Est pentru a asigura continuitatea parteneriatului. Relația dintre România și SUA este percepută ca vitală pentru securitatea națională a României, iar parteneriatul strategic este considerat un element important pentru integrarea și dezvoltarea acesteia în contextul internațional. Totuși, există riscul ca dependența economică și politică de SUA să limiteze autonomia decizională a României.

În cadrul cercetării, s-au evidențiat mai multe direcții posibile pentru viitorul parteneriatului, inclusiv extinderea cooperării militare și de securitate, dezvoltarea relațiilor economice și comerciale, precum și promovarea schimburilor culturale și academice. Se subliniază importanța intensificării cooperării în domeniul securității cibernetice și al războiului hibrid, precum și necesitatea de a transforma parteneriatul strategic într-un tratat formal, pentru a oferi României o mai mare stabilitate și predictibilitate în relațiile bilaterale. În ceea ce privește dimensiunea culturală și educațională, s-a observat o implicare crescută prin programe precum Fulbright, care contribuie la dezvoltarea legăturilor bilaterale. Totuși, domeniul educației și culturii rămâne în mare parte absent din dialogul oficial, indicând un potențial neexplorat. Pe viitor, aderarea României la OCDE și Spațiul Schengen sunt considerate priorități esențiale care vor influența pozitiv relațiile economice și securitatea națională. În plus, alegerile prezidențiale din 2024, atât din România, cât și din SUA, vor juca un rol decisiv în determinarea direcției parteneriatului strategic. Indiferent de rezultat, se prevede că SUA vor menține o politică protecționistă, ceea ce ar putea afecta colaborarea internațională.

În concluzie, această cercetare științifică a reprezentat nu doar o întreprindere intelectuală, ci și o explorare profundă a complexității relațiilor dintre Statele Unite și România în mediul post-decembrist. De-a lungul examinării, constatările mele au indicat că, în afară de operațiunile diplomatice, motivațiile economice sau alianțele strategice, există elemente constant imprevizibile care influențează semnificativ aceste interacțiuni. Rămâne evaziv să elucidez pe deplin de ce

anumite inițiative bilaterale înfloresc în timp ce altele întâmpină impedimente sau de ce unele coaliții par solide, în timp ce altele persistă într-o stare de fragilitate. Aceasta încapsulează chintesența dinamicii internaționale, care ne obligă continuu să aprofundăm înțelegerea acestor interconexiuni.

De asemenea, doresc să transmit aprecierea mea profundă membrilor facultății din comitetul director și tuturor persoanelor care au oferit sprijin și încurajare pe tot parcursul acestei lucrări. Pentru mine, experiența din cadrul Școlii Doctorale a constituit o călătorie esențială, servind ca un laborator autentic în care am reușit să-mi depășesc propriile limite. Mentoratul sub respectul domnului prof. univ. dr. BĂRBULESCU Iordan-Gheorghe a oferit o oportunitate remarcabilă de a mă implica, de a dobândi cunoștințe și de a actualiza idei și concepte științifice. Recunoștința mea sinceră se extinde la întregul efort de susținere și din partea familiei, prietenilor și celor care au fost implicați în acest demers științific.

BIBLIOGRAFIE

1. Abd-el-Rahman, K., (1991). *Firms Competitive and National Comparative Advantages as Joint Determinants of Trade Composition*. Weltwirtschaftliches Archiv.
2. Alexandru Cristian - *140 Years of US – Romanian Relations Partners without a Partnership*, disponibil online la adresa <https://philarchive.org/archive/CRIYO>
3. Alfred H. Moses, (2019). *Jurnal de Bucuresti. Drumul Romaniei de la intuneric la lumina*, Ed. Art.
4. Anikó, I., (2005). *East european Cinemas*. Routledge.
5. Aquinas, T. (2006). *Summa Theologica* (Fathers of the English Dominican Province, Trans.). Christian Classics.
6. Aristotel (2001), *Politica*, Editura Paideia, București, disponibil online la adresa <https://philosophyforever.files.wordpress.com/2020/01/2.-aristotel-politica-paideia-2001-1.pdf>
7. Aristotle. (1984). *The Politics* (C. Lord, Trans.). University of Chicago Press.
8. Aron, R., (2017). *Peace and war: a theory of international relations*. Routledge.
9. Barbu, B., (2006). *Vin americanii*, Editura Humanitas, București.
10. Barth, K. (1956-1975). *Church Dogmatics* (G. W. Bromiley & T. F. Torrance, Eds. & Trans.). T&T Clark.
11. Battistella, D., Aron R., (2012). *Réaliste néoclassique. Etudes internationales* 43.3, p. 371-388.
12. Bew, J., (2016). *Realpolitik: a history*. Oxford University Press.
13. Blinder, D., (2021). *Realismo y Relaciones Internacionales: una observación desde la historia de la ciencia y la epistemología*. Estudios internacionales (Santiago) 53.198, p.119-137.
14. Bomber Task Force Europe: Supersonic bombers complete successful rotation (2023), disponibil online la adresa <https://www.eucom.mil/article/42426/bomber-task-force-europe-supersonic-bombers-complete-successful-rotation>
15. Botescu, I., (2021). *The Economy of Romania and Foreign Direct Investments*. Ovidius University Annals, Economic Sciences Series 21.1 p. 34-40.

16. Bourdieu, P., (2021). *Forme di capitale*. Armando Editore.
17. Carter, Brittnie. (2022). *Revisiting the Bandwagoning Hypothesis: A Statistical Analysis of the Alliance Dynamics of Small States*. *International Studies* 59.1 p. 7-27.
18. Cazacu S., (2015). *Aspecte teoretice și metodologice contemporane referitoare la comerțul internațional*. București, Editura Economica.
19. Cernat L., *Cât de important este TTIP pentru România?* CRPE Policy Memo 69, disponibil online la adresa <https://www.crpe.ro/ro/cat-de-important-este-ttip-pentru-romania/>
20. Chalberg, John C., (1989). *George Kennan: realist as moralist*. p. 482-500.
21. Charvat, Frantisek, and Jaroslav K., (2013). *On the theory of social dependence*. *Quantitative Sociology: International Perspectives on Mathematical and Statistical Modeling*, p. 225.
22. Chesbrough, H. (2003). *Open innovation: The new imperative for creating and profiting from technology*. Harvard Business School Press.
23. Chesbrough, H. (2003). *Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology*. Harvard Business School Press.
24. Chifu Iulian (2012), *Parteneriat Strategic.Sistemul de Parteneriate Strategice al României* Center for Conflict Prevention and Early Warning, Occasional Papers, disponibil online la adresa http://cpcew.ro/occasional_papers/vol5_09.pdf
25. Chirlesan, G. (2013). *Strategia de securitate națională a României: evoluții și tendințe între securitatea regională și cea euro-atlantică*, Editura Academiei Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu“, Sibiu, disponibil online la adresa https://www.researchgate.net/publication/267630480_Strategia_de_securitate_nationala_a_Romaniei_evolutii_si_tendinte_intre_securitatea_regionala_si_cea_euro-atlantica
26. Cladi, L., & Locatelli A., (2013). *Worth a shot: On the explanatory power of bandwagoning in transatlantic relations*. *Contemporary Security Policy* 34.2 p.s 374-381.
27. Clark, I., (1989). *The hierarchy of states: Reform and resistance in the international order*. No. 7. Cambridge University Press.
28. Clark, I.,(2011). *Hegemony in international society*. Oxford University Press.
29. Congress 2d Session (1994), Romania Bilateral Investment Treaty, < <https://2001-2009.state.gov/documents/organization/43584.pdf>

30. Csala, D., Csíki, O., Zsolt Nagy, B., Pastor, K., Rácz, B.G., Szász, L., (2023) *Economic relations between the U.S. and Romania- Current status and perspectives*, Universitatea Babeş Bolyai- Cluj <https://www.amcham.ro/download?file=mediaPool/uinNVVi.pdf>
31. Davidson, W.H., (1979). *Factor endowment, innovation and international trade theory*. *Kyklos* 32 (4), p.764-774.
32. Defense Security Cooperation Agency, *Romania – High Mobility Artillery Rocket Systems (HIMARS) and Related Support and Equipment*, Transmittal No. 17-36, disponibil online la adresa https://www.dsca.mil/sites/default/files/mas/romania_17-36_0.pdf
33. Defense Security Cooperation Agency, *Romania – AIM-9X Sidewinder Block II Missiles*, No. 23-24
<https://www.dsca.mil/press-media/major-arms-sales/romania-aim-9x-sidewinder-block-ii-missiles>
34. Defense Security Cooperation Agency, *Romania – Assault Amphibious Vehicles (Corrected)*, No. 23-54
<https://www.dsca.mil/press-media/major-arms-sales/romania-assault-amphibious-vehicles>
35. Dollinger, P. (1970). *The German Hansa*. Stanford University Press.
36. Duroselle, J.-B., (2006). *Istoria relațiilor internaționale*, vol. I-II, București, Editura Științelor Sociale și Politice.
37. Eliade, M., (1959). *The sacred and the profane: The nature of religion*. Vol. 81. Houghton Mifflin Harcourt.
38. Emery, Henry C., (1915). *What is realpolitik?*, *The International Journal of Ethics* 25.4, p. 448-468.
39. EUCOM PUBLIC AFFAIRS, United States European Command (2019). USEUCOM deploys THAAD system to Romania <https://www.eucom.mil/article/39562/useucom-deploys-thaad-system-to-romania>
40. Farjam, M., (2020). *The bandwagon effect in an online experiment with real political organisations*. *International Journal of Public Opinion Research*.
41. Final Meeting of the 2017-2018 U.S. Fulbright Grantees, <https://fulbright.ro/final-meeting-of-the-2017-2018-u-s-fulbright-grantees/>

42. Fox, W., (1985). *E. H. Carr and Political Realism: Vision and Revision*, în *Review of International Studies*, nr. 11
43. Gabor, G., (2022). *US-Romanian relations—strategic partnership. Proceedings of the international scientific conference strategies XXI. volume XVIII*. Carol I National Defence University Publishing House.
44. Gaulier, G. & Zignago, S. (2010) *BACI: International Trade Database at the Product-Level. The 1994-2007 Version*. CEPII Working Paper, N°2010-23
45. Gherghe, C.L., (2009). *Planul Marshall și consecințele sale pentru Europa*. *Revista de Științe Politice. Revue des Sciences Politiques*, p. 32-35.
46. Gilpin R., (1999). *Economia politică a relațiilor internaționale*, București, Du Style.
47. Gilpin, R., (1962). *American Scientists and Nuclear Weapons Policy*. Princeton University Press.
48. Gilpin, R., (1981). *War and Change in World Politics*, Cambridge University Press, Cambridge.
49. Glare, P. G. W. (Ed.). (1982). *Oxford Latin Dictionary*. Oxford University Press.
50. Gorun, H., (2015). *Realism in Foreign Policy of USA. The Containment and Truman Doctrine*. *Annals Constantin Brancusi U. Targu Jiu, Letters & Soc. Sci. Series*, p. 55.
51. Gunasekara, Nishanthi, S., (2015). *Bandwagoning, balancing, and small states: A case of Sri Lanka*. *Asian Social Science* 11.28, p. 212.
51. Grafic: Evoluția Ford România de la preluarea uzinei de la Craiova (2009-2021), (2022), disponibil online la adresa <https://www.zfcorporate.ro/auto-transporturi/grafic-evolutia-ford-romania-de-la-preluarea-uzinei-de-la-craiova-20971144>
52. Grandhomme, J.-N., et al. (2018). *România de la Tripla Alianță la Antanta (1914-1919)*. Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
53. Griffiths, M., (2003). *Relații internaționale: școli, curente, gânditori*, București, Editura Ziua.
54. Griffiths, M., (2003). *Relații internaționale: școli, curente, gânditori*, București, Editura Ziua.
55. Grigorescu, D., (2024), *Fost secretar de stat al SUA, despre riscul unui conflict Rusia-NATO: „România poate descuraja un atac rusesc”*, Ziarul Adevărul, disponibil online la

adresa <https://adevarul.ro/stiri-externe/europa/frank-g-wisner-ii-fost-secretar-de-stat-sua-2352894.html>

56. Habermas, J. (1996). *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy* (W. Rehg, Trans.). MIT Press.
57. Hall, John A. (2011). *The nature of sophisticated realism: Raymond Aron and International Relations*. *Journal of Classical Sociology* 11.2, p. 191-201.
58. Hamel, G., & Prahalad, C. K. (1994). *Competing for the future*. Harvard Business Review Press.
59. Hardt, Pearce, J., & Kaufman, R.F eds.(1995). *East-Central European economies in transition*. ME Sharpe..
60. Hearn, J., (2020). *Alabama, Romania strengthen ties through COVID-19 response*, <https://www.eucom.mil/article/40540/alabama-romania-strengthen-ties-through-covid>
61. Herz, John H. (1950). *Idealist internationalism and the security dilemma*. *World politics* 2.2., p. 157-180.
62. Herz, John H. (1968). *International relations: ideological aspects*. *International Encyclopaedia of the Social Sciences*, 72-3.
63. Herz, John H., (1981). *Political realism revisited*. *International Studies Quarterly* 25.2 , p.182-197.
64. Hill, P., (2012). *The Anglo-Saxons at War, 800–1066*. Pen and Sword.
65. Hirsh, M., (2024). *Trump's Plan for NATO Is Emerging*, *Politico Magazine*, disponibil online la adresa <https://www.politico.com/news/magazine/2024/07/02/nato-second-trump-term-00164517>
66. Hobbes, Thomas (2017), *Leviatanul*, Editura Herald, București.
67. Hooson, D.,(2020). *The Heartland—then and now*. *Global Geostrategy*. Routledge, p. 165-172.
68. Hu, Y., Murray, C. K., Koji S., (2005). *A factor endowment theory of endogenous growth and international trade*. *Review of Development Economics*, 9(4), p. 467-481.
69. Huntington, S. (1997). *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*. Oradea: Editura Antet.

70. Inaugural USEUCOM exercise Cyber Unity: True to its name, (2023) disponibil online la adresa <https://www.eucom.mil/article/42481/inaugural-useucom-exercise-cyber-unity-true-to-its-name>
71. Interviu Letiția Pupăzeanu, (2022). Disponibil online la adresa <https://economedia.ro/interviu-letitia-pupazeanu-amcham-polonia-si-ungaria-au-avut-o-politica-coerenta-si-constanta-de-atragere-a-investitiilor-in-romania-iti-faci-un-plan-de-business-si-a-treia-zi-se-schimba-cadrul-fis.html>
72. Ion, I., (2024). *Avertismentul unui aliat al lui Trump pentru statele din Europa de Est: Creșteți cheltuielile de apărare la 10% din PIB*, Ziarul Adevărul, disponibil online la adresa <https://adevarul.ro/stiri-externe/sua/avertismentul-unui-aliat-al-lui-trump-pentru-2373970.html>
73. Jarrett, M. (2013). *The Congress of Vienna and its Legacy: War and Great Power Diplomacy after Napoleon*. I.B. Tauris.
74. Jean-Yves, Haine. (2015). *Un nou moment gaullist? Bandwagoning european și polaritate internațională*. Afaceri Internaționale, doi: 10.1111/1468-2346.12394
75. Jervis, Robert. "President Trump and international relations theory." *Chaos in the liberal order: the Trump presidency and international politics in the twenty-first century*. Columbia University Press, 2018. 3-7.
76. Joshua B. S., *Impactul rolului emergent al Europei de Est în Irak asupra NATO*, disponibil online la adresa <https://www.wilsoncenter.org/publication/285-the-impact-the-emerging-role-east-europe-iraq-nato>
77. Kennan, G. F. (1946). *The sources of Soviet conduct*. Foreign Aff. 25, p. 566.
78. Kennan, G. F. (2012). *American diplomacy*. University of Chicago Press.
79. Kennedy, P., (2011). *Ascensiunea și decăderea marilor puteri. Transformări economice și conflicte militare din 1500 până în 2000*, Iași, Editura Polirom.
80. Kenneth N. Waltz, (2006). *Teoria politicii internaționale*, Iași, Editura Polirom.
81. Keohane, R. O., and Joseph S. Nye Jr., (1998). *Power and interdependence in the information age*. Foreign Aff. 77 (1998): 81.
82. Kibler, W. W. (Ed.). (1995). *Dictionnaire Étymologique de l'Ancien Français*. Librairie Droz.

83. Koremenos, B., Lipson, C., & Snidal, D. (2001). *The Rational Design of International Institutions*. International Organization, 55(4), p. 761-799. doi:10.1162/002081801317193592
84. Krasner, S. D. (1976). *State power and the structure of international trade*. World politics 28.3, p. 317-347.
85. Krasner, S. D. (1992). *Realism, Imperialism, and Democracy: A Response to Gilbert*. Political Theory, vol. 20, no. 1, p. 38–52. JSTOR, disponibil online la adresa <http://www.jstor.org/stable/191778> .
86. Krasner, S. D., (1985). *Structural conflict: The third world against global liberalism*.
87. Leah, L., (2024). *Negotiation, Flexibility, and Corruption in the Athenian Tribute System, Athenian Power in the Fifth Century BC* (Oxford, 2024; online edn, Oxford Academic, disponibil online la adresa <https://doi.org/10.1093/oso/9780198896265.003.0003>
88. Lee, K. & Jongho L. (2020). *National innovation systems, economic complexity, and economic growth: country panel analysis using the US patent data*. Journal of Evolutionary Economics, 30, p. 897-928.
89. Lee, K. & Jongho L. (2020). *National innovation systems, economic complexity, and economic growth: country panel analysis using the US patent data*. Journal of Evolutionary Economics, 30, p. 897-928.
90. Lepcaliuc, Anamaria. (2015). *Relations between Romania and the US during the Neutrality Years 1914 -1916*. Audri [e-journal], 8 (2),p. 35-47, disponibil online la adresa <https://journals.univ-danubius.ro/index.php/internationalis/article/download/3162/3012>
91. Levick, L., & Schulz, C. (2020). *Soft Balancing, Binding or Bandwagoning? Understanding Institutional Responses to Power Disparities in the Americas*. Canadian Journal of Political Science/Revue Canadienne De Science Politique, 53(3), p. 521-539. doi:10.1017/S0008423920000220
92. Lewis, C. T., & Short, C. (1879). *A Latin Dictionary*. Clarendon Press
93. Loy, A., (2014). *Șeful diplomației UE recunoaște că Trump „a avut dreptate” în privința majorării cheltuielilor de apărare ale țărilor NATO*, Calea Europeană, disponibil online la adresa https://www.caleaeuropeana.ro/seful-diplomatiei-ue-recunoaste-ca-trump-a-avut-dreptate-in-privinta-majorarii-cheltuielilor-de-aparare-ale-tarilor-nato/?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=seful-diplomatiei-ue-

[recunoaste-ca-trump-a-avut-dreptate-in-privinta-majorarii-cheltuielilor-de-aparare-ale-tarilor-nato](#)

94. Machiavelli, N. (2017). *The Prince by Nicolo Machiavelli*. CreateSpace Independent Publishing Platform, disponibil online la adresa http://books.google.ie/books?id=YjwRtAEACAAJ&dq=Machiavelli+Principele&hl=&cd=4&source=gbs_api
95. Magone, J., Laffan, B. and Schweiger, C., eds. (2016). *Core-periphery relations in the European Union: Power and conflict in a dualist political economy*. Routledge.
96. Marshall, A. (1890). *Principles of economics*. Macmillan.
97. Martin, Philippe, Mayer, Thierry și Thoenig, Mathias, (2008), *Make Trade Not War?*, Review of Economic Studies, 75, numărul 3, p. 865-900, disponibil online la adresa <https://EconPapers.repec.org/RePEc:oup:restud:v:75:y:2008:i:3:p:865-900>.
98. Marx, K., & Engels, F. (1848). *Manifesto of the Communist Party*. Workers' Educational Association.
99. Merlini, C., (2023). *Kissinger and Monnet: Realpolitik and Interdependence in World Affairs*. Survival 65.1 p. 129-140.
100. Miroiu, A., (2007). *Despărțirea de realism sau despre sărăcia realismului neoclasic*. Monitor Strategic 3-4 p. 105-112.
101. Moore, J. F. (1996). *The death of competition: Leadership and strategy in the age of business ecosystems*. HarperBusiness.
102. Morgenthau, H. J., (1952). *Another "great debate": the national interest of the United States*. American Political Science Review 46.4, p. 961-988.
103. Morgenthau, H. J., (1973). *Politics among nations*. 1973.
104. Morgenthau, H. J., (2014). *A realist theory of international politics*. The realism reader. Routledge, p. 53-59.
105. Morgenthau, H., (1962). *A political theory of foreign aid*. American political science review 56.2 p. 301-309.
106. Moruzov, M., (2013). *Spionul și Omul dr. Sorin Aparaschivei Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”*, Revista Română de Studii de Intelligence nr. 9.
107. Murray, A. JH. (1996). *The moral politics of Hans Morgenthau*. The Review of Politics 58.1 p. 81-108.

108. Niță C., Stoian V., Popescu A., (2017). *Viitorul parteneriatului strategic dintre România și Statele Unite ale Americii în contextul Acordului de liber schimb dintre UE și SUA(TTIP - Parteneriatul Transatlantic pentru Comerț și Investiții)*, Editura Institutul European din România, București, disponibil online la adresa http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/publicatii/SPOS_2016_TTIP.pdf
109. Nye Jr, Joseph S., (2000). *The US and Europe: continental drift?*. International affairs 76.1 p. 51-60.
110. Nye Jr, Joseph S., (2010). *The futures of American power-dominance and decline in perspective. Foreign Aff.* 89.
111. Petre A., (1921). *Sociologia revoluției*, Iași, Editura Tipografia Lumina Moldovei, p.6.
112. Petre, D. (2002). *Teoria realistă și puterile medii*. Analele Universității din București. Seria Științe Politice 4.04, p. 67-90.
113. Plasser, F., & Pribersky, A., (1996). *Political Culture in East Central Europe. (No Title)*.
114. Plutarch. (1920). *Parallel Lives*. (B. Perrin, Trans.). Harvard University Press.
115. Popescu C, (2017). *The theory of the global domination-Russian geo-strategy conceptual framework on the Black Sea Region*. Alba Iulia.
116. Popescu C, (2021). *The Black Sea Region—Geographical, Geopolitical, Geostrategic and Geoeconomic Identity*, Alba Iulia, „Romanian Military Thinking” Review. Publication date at RIEAS.
117. Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. Free Press.
118. Pușcaș, V. (2015). *1993: How did an american epistemic community regard the regranting of the most-favoured-nation status to Romania*. Studia Universitatis Babeș-Bolyai-Studia Europaea 60.1, p. 153-170.
119. Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster.
120. Quinn, R., & Gibson B., (2017). *An Analysis of Kenneth Waltz's Theory of International Politics*. Macat Library.
121. Raceanu, M., (1989). *Cronologie comentată a relațiilor româno-americe: de la începutul cunoașterii reciproce până la prăbușirea regimului comunist în România*,

- Institutul Național pentru Memoria Exilului Românesc, disponibil online la adresa <https://books.google.ro/books?id=2cByAAAAMAAJ>
122. Ranteș, B. I., (2019). *The debate between Classical Realism and Utopian Idealism on Collective Security in the Interwar Period*. Journal of Romanian Literary Studies, p. 629-633.
  123. Rawls, J. (1971). *A Theory of Justice*. Harvard University Press.
  124. Rept. H., (1995-1996). *104-629 – Most favored nation treatment for Romania*, disponibil online la adresa <https://www.congress.gov/congressional-report/104th-congress/house-report/629/1?outputFormat=pdf>
  125. Rept. H., (1995-1996). *104-629 – Most favored nation treatment for Romania*, disponibil online la adresa <https://www.congress.gov/congressional-report/104th-congress/house-report/629/1?outputFormat=pdf>
  126. Ricardo, D. (1817). *On the principles of political economy and taxation*. John Murray.
  127. Richicinschi, I., (2016). *Securitatea în relațiile internaționale*. Administrarea Publică 89.1 p. 111-117.
  128. Romania Corruption Index, disponibil online la adresa <https://tradingeconomics.com/romania/corruption-index#>
  129. *Romania: An Overview - CRS Reports*, disponibil online la adresa <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11801/5>
  130. *Romania: An overview*, (2022), publicat în Congressional Research Service, disponibil online la adresa <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11801>
  131. Rosca, I. O., (2019). *Comparative Analysis of Changes in Communities of Intelligence from the United States of America and Romania Post-Cold War-The Perspective of Mimetic Isomorphism*. Perspective Politice 12 p. 75.
  132. Rosenau, J. N., (2018). *Turbulence in world politics: A theory of change and continuity*. Princeton University Press.
  133. Rosenau, J. N., Czempiel E.O., and Smith S., eds. (1992). *Governance without government: order and change in world politics*. No. 20. Cambridge University Press..
  134. Rousseau, J. J., (2021), *Contractul social*, Editura Cartex, București.

135. S.814 - Romania Visa Waiver Act of 2023 (2023-2024), disponibil online la adresa <https://www.congress.gov/bill/118th-congress/senate-bill/814>
136. Saman C. (2016). *The impact of the US and euro area financial systemic stress to the Romanian economy*. Romanian Journal of Economic Forecasting, 19 (4), p. 170-183.
137. Schwartz, T. A., (2011). *Henry kissinger: Realism, domestic politics, and the struggle against exceptionalism in American Foreign policy*. Diplomacy & Statecraft 22.1, p. 121-141.
138. Schweller, Randall L. (1994). *Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In*. International Security, vol. 19, no. 1, pp. 72–107. JSTOR, disponibil online la adresa <https://doi.org/10.2307/2539149>
139. Scott, M., and Westenley A., (2008) *Revisiting the Pivot: The influence of heartland theory in great power politics*. Comparative Strategy 22, p. 109-129.
140. Seyoum B., (2013) *Export-import theory, practices, and procedures*. Routledge.
141. Sfantul Augustin (412 și 426 d.Hr), *De Civitate Dei*.
142. Shkurko, N., Balynskaya N., and Dyorina N., (2019). *The practice of using the hero's archetype in creating the images of domestic politicians*. International Conference on Man-Power-Law-Governance: Interdisciplinary Approaches (MPLG-IA 2019). Atlantis Press.
143. Simpson, J. A., & Weiner, E. S. C. (Eds.). (1989). *The Oxford English Dictionary (2nd ed.)*. Clarendon Press.
144. Smith, A. (1776). *An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations*. W. Strahan and T. Cadell.
145. So, Alvin Y., (1990). *Social change and development: Modernization, dependency and world-system theories*. No. 178. Sage.
146. Solow, R.M. (1956). *O contribuție la teoria creșterii economice*. The Quarterly Journal of Economics [e-journal], 70 (1), p. 65-94, disponibil online la adresa <https://www.jstor.org/stable/1884513?origin=JSTOR-pdf>
147. Spinei, L., et al. (2006). *Noțiuni de bază de epidemiologie și metode de cercetare*. Casa editorial-poligrafică Bons Offices, Chișinău (2006). Spykman, N., (2017). *Heartland and rimland*.

148. Stanciu I., (2010). *Aliați fără alianță România și SUA (1914-1920)*, Editura Cetatea de Scaun.
149. Stein, A. A., (1990), *Why nations cooperate: Circumstance and choice in international relations*. Cornell University Press.
150. Stewart, I., (2018). *From Pétain to Pinochet: Raymond Aron, Henry Kissinger, and the problem of political realism*. The Tocqueville Review 39.2, p. 15-33.
151. Strategia Europeană de Securitate și PESA, disponibil online la adresa <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:285E:0023:0032:RO:PDF>
152. Șandor, S.D., (2013). *Metode și tehnici de cercetare în științele sociale*. Tritonic.
153. Școala Doctorală SNSPA, Politica de Confidențialitate, disponibil online la adresa <http://doctorat.snspa.ro/politica-de-confidentialitate/>
154. Ștefănescu, M., Bălan, I., & Laurențiu R.,(2022) *Pactul ecologic european: oportunități și provocări pentru dezvoltarea sustenabilă a României*, București: Institutul European din România.
155. Târtan C., (2003). *Parteneriatul strategic România – SUA*, disponibil online la adresa http://www.armyacademy.ro/reviste/1_2004/Parteneriatul%20strategic%20Romania.pdf
156. Teză de doctorat, *Diplomație publică versus propagandă. Studiu de caz: Activitatea de diplomație publică derulată de SUA în Orientul Mijlociu*, post 9/11
157. The 2020-21 Presidential Transition, (2022). Disponibil online la adresa <https://presidentialtransition.org/reports-publications/2020-21-lessons-learned/>
158. The Structure of Political Geography. Routledge, p. 170-177.
159. Thorhallsson B., (2018). *State mici și teoria adăpostului, Afacerile externe ale Islandei*, London, disponibil online la adresa <https://doi.org/10.4324/9780429463167>
160. Thucydides. (1972). *The History of the Peloponnesian War*. (R. Warner, Trans.). Penguin Books.
161. Toboșaru N., (2009), *Parteneriatul Strategic dintre România și SUA- Istorie și semnificații geopolitice*, disponibil online la http://arhivawww.uoradea.ro/attachment/791672704232e82e41d0a31a6bc16159/47692e16ef0b00188_2b5800a272e5808/Tobosaru_Nicolae.pdf

162. Toma V. R. (2022). *The U.S. - Romania Strategic Partnership - Evolutions and Perceptions of the Moment - 27th RSEP International Conference on Economics, Finance & Business*, Madrid, Spain < https://rsepconferences.com/wp-content/uploads/2022/09/19_TOMA.pdf
163. Trade policy reviews: first press release, secretariat and government summaries Romania: September 1999 - https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp115_e.html
164. Țău N., (2019). *Relațiile economice internaționale: teorii și politici*. Conferința Teoria și practica administrării publice, disponibil online la adresa https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/78171
165. Vakhtang, M.,(2023) *The Black Sea Regional Security and Geostrategy Balance: A „New Cold War” Scenario*. Przegląd Strategiczny 13.16 p. 141-153.
166. Valică C & Vulcan D., (2021), *Ion Mihai Pacepa: acțiuni și efecte. Drumul de la erou la trădător și rolul în slăbirea dictaturii*, România Europa Liberă, disponibil online la adresa <https://romania.europalibera.org/a/ion-mihai-pacepa-erou-la-tr%C4%83d%C4%83tor-dictatura-ceausescu-comunism/31113287.html>
167. Văduva G., (2004), *Dinamica Parteneriatelor*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, disponibil online la adresa https://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/dinamica_parteneriatelor.pdf
168. Vernon, R., (1979). *The product cycle hypothesis in a new international environment*. Oxford bulletin of economics and statistics 41 (4), p. 255-267.
169. Vernon, R., (1992). *International investment and international trade in the product cycle. International economic policies and their theoretical foundations*. Academic Press, p. 415-435.
170. Vinjamuri, L, (2024). *Trump 2.0: Now is the time for America and its allies to recommit to their shared values*, Chatham House, disponibil online la adresa <https://www.chathamhouse.org/2024/01/trump-20-now-time-america-and-its-allies-recommit-their-shared-values>
171. Voiculescu, A., (2018). *Renunțarea de către Ceaușescu la clauza națiunii celei mai favorizate și nemulțumirile americanilor cu privire la România*, disponibil online la <https://www.descopera.ro/istorie/17026652-renuntarea-de-catre-ceausescu-la-clauza-natiunii-celei-mai-favorizate-si-nemulțumirile-americanilor-cu-privire-la-romania>

172. Waltz, Kenneth, (2018). *Man, the state, and war: A theoretical analysis*. Columbia University Press.
173. Wayman, Whelon F., and Diehl, P.F., eds. (1994). *Reconstructing realpolitik*. University of Michigan Press.
174. Weissert, W. and Sanders, L., (2024). *More Americans think foreign policy should be a top US priority for 2024, an AP-NORC poll finds*, Apnews, disponibil online la adresa https://apnews.com/article/2024-top-issues-poll-foreign-policy-israel-d89db59deb07f53382cc9292b49f4d1c?utm_source=npr_newsletter&utm_medium=email&utm_content=20240613&utm_term=9524666&utm_campaign=consider-this&utm_id=69077973&orgid=305&utm_att1=
175. William M. Mac, Thornberry National Defense Authorization Act for fiscal year 2021, disponibil online la adresa <https://www.congress.gov/116/plaws/publ283/PLAW-116publ283.pdf>.
176. Williams, Lobell, S. E., Jesse, N. G., & ProQuest. (2012). *Beyond great powers and hegemons why secondary states support, follow or challenge*. Stanford University Press.
177. Wivel, A. (2008). *Balancing against threats or bandwagoning with power? Europe and the transatlantic relationship after the Cold War*. Cambridge Review of International Affairs, 21(3), p. 289–305, disponibil online la adresa <https://doi.org/10.1080/09557570802253419>
178. Zbigniew B., (1999). *Marea Tablă de Șah. Supremația americană și imperativele sale geostrategice*, Univers Enciclopedic, București.
179. Zheng-yu, W. U., (2006). *Nicholas Spykman's Rimland Theory and Its Strategic Implications*. Teaching and Research 5, p. 78.